

Fővárosi Ítéltábla

4.Pf.20.198/2021/4.

A Fővárosi Ítéltábla a ügyvéd neve (cím6) által képviselt Felperes1 (cím7) felperesnek – Kolozsvári & Waldmann Ügyvédi Iroda (cím8., ügyintéző ügyvéd) által képviselt Alperes1 (Cím1) alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Budapest Környéki Törvényszék 2020. december 14. napján kelt 4.P.20.158/2020/11/I. számú ítélete ellen, az alperes által 12. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán – tárgyaláson kívül – meghozta a következő

k ö z b e n s ő í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és megállapítja, hogy a felperes és az alperes között 2008. március 10. napján létrejött HIP07... számú devizaalapú kölcsönszerződés érvénytelen; azt érvényessé nyilvánítja azzal, hogy az induló kamatláb mértéke 6,78 (hat egész hetvennyolc század) %, valamint a felperes 211 (kétszáztizenny) HUF/CHF árfolyamig köteles az árfolyamváltozásból eredő többletköltségek viselésére.

A felperes fellebbezési eljárásban felmerült költségét 50.000 (ötvenezer) forint + áfa, míg az alperesét 50.000 (ötvenezer) forint + áfa és 120.246 (százhúszezer-kétszáznegyvenhat) forint összegben állapítja meg.

A közbenső ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

[1] A felperes mint adós 2008. március 10. napján kölcsönszerződést kötött az alperessel mint hitelezővel egy F.... 1.4 típusú gépkocsi vásárlása céljából. A kölcsön összege 2.754.000 forint volt, a teljes hiteldíjmutató 7,71%, a mértékadó devizanem CHF. A szerződés 8. pontja szerint az adós által választott kamatváltozás I. és kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) elszámolási mód: Fix törlesztőrészekkel rendelkező devizaalapú finanszírozás (fix deviza konstrukció). A kamatváltozás I. és kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) elszámolása a futamidő végén történik. A fizetendő kamatváltozás I. és kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) esetén a futamidő - azonos törlesztőrészek mellett - meghosszabbodik, a visszajáró kamatváltozás I.-et és kamatváltozás II.-t (árfolyamváltozás) a hitelező visszautalja az adósnak.

A szerződés tartalmazta a 2008. április 5-től 2018. március 5-ig terjedő törlesztőrészletek esedékességét és annak összegét, mely szerint a törlesztőrészletek 3.885.252 forintot tesznek ki. A felperes az alperesnek összesen 5.388.330. forintot megfizetett, ezáltal a szerződés teljesedésbe ment.

[2] A felperes módosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperessel kötött kölcsönszerződése érvénytelen. Elsődlegesen annak hatályossá nyilvánítását kérte azzal, hogy az alperes 1.503.078 forintot és kamatait köteles részére megfizetni, másodlagosan a szerződés érvényessé nyilvánítását kérte a devizaárfolyam 184,7 forintos átváltási árfolyamon történő maximalizálásával. A szerződésen alapuló kamatmérték forintosítási fordulónapig történő érintetlenül hagyásával az alperest 1.585.728 forint tőke és kamatai megfizetésére kérte kötelezni. Keresetét több alkalommal pontosította, végül a szerződés érvényessé nyilvánítását kérte.

Kérte továbbá a felek között 2008. március 10. napján kelt adásvételi szerződés érvénytelenségének megállapítását is.

Kérelme indokául előadta, hogy nem kapott tájékoztatást arról, hogy a kölcsönszerződés devizaalapú ügyletet jelentene, a devizahitel tartalmi jegyeiről, annak általános kockázatairól, az ügy egyedi kockázatairól, valamint a CHF/HUF árfolyamváltozás esetleges kötelezettségeire kiterjedő hatásairól, az árfolyamváltozás előre nem látható kockázatairól, továbbá arról, hogy azt kizárólag ő viselné és az korlátlan nagyságú is lehet. Előadta, hogy nem készült írásos kockázatfeltáró nyilatkozat, szóban tájékoztatást e körben nem kapott, az alperes egyéb tájékoztatása pedig félrevezető volt. Kifogásolta, hogy a szerződésnek az irányadó devizaárfolyamok meghatározására vonatkozó rendelkezései nem egyértelműek, nem világosak. Az Üzletszabályzat nem tartalmazza a szerződés megkötésekor hatályos, a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXIII. törvény (Hpt.) 209. § f) pontjában előírt adatkezelési szabályokat és a jogorvoslati lehetőségekről történő felhívást, továbbá a költségek Hpt. 213. § (1) bekezdésének c) pontjában megkövetelt éves százalékban kifejezett mértékét. A kamat mértéke nem meghatározott, az Üzletszabályzat IV/4. illetőleg I/17., I/22., I/20. pontjai alapján nem állapítható meg a kölcsön valós költsége, tehát a szerződés leglényegesebb elemei homályosak.

Az Üzletszabályzat IV/7. pontja egyértelműen a jogszabály megkerülését célozza azzal, hogy előszerződést kényszerít a felperesre, amivel a vételi jog öt éven túli érvényesítését kívánja keresztülvenni a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 375. § (4) és (2) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel szemben, ezáltal az adásvételi szerződés érvénytelensége is megállapítható.

[3] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Azzal érvelt, hogy a felperes az árfolyamváltozásból eredő fizetési kötelezettséget az Üzletszabályzat V/6. pontjában kifejezetten vállalta. Az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatást az Üzletszabályzat, valamint a kölcsönszerződés 3. pontja szerint megkapta. Nem vonta kétségbe, hogy az induló ügyleti kamat mértéke éves százalékos formában nem került a kölcsönszerződésben feltüntetésre a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja ellenére, azonban e semmisségi ok a szerződés megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal kiküszöbölhető, a szerződés érvényessé nyilvánítható. Vitatta az alkalmazni kért jogkövetkezmény vonatkozásában a felperesi elszámolás helyességét is.

[4] Az elsőfokú bíróság fellebbezéssel támadott ítéletével megállapította, hogy a felperes és az alperes között 2008. március 10. napján létrejött HIP07... számú devizaalapú kölcsönszerződés érvénytelen, a szerződést a határozathozatalig hatályossá nyilvánította és kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 1.503.078 forintot és kamatait, továbbá döntött a perköltség viselése kérdésében is.

Indokolásában megállapította, hogy a perbeli kölcsönszerződés a Hpt. 2. számú melléklet III/5. pontja szerinti fogyasztási és XIII/13. pontja szerinti lakossági kölcsönnek minősül, melyre a Hpt. 203. § (6)-(7) bekezdései és a 213. § (1) bekezdésének rendelkezései is irányadók. Megállapította azt is, hogy a szerződés nem tartalmazza a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja szerint az ügyleti kamat százalékban meghatározott mértékét.

Az árfolyamkockázati tájékoztatóval kapcsolatban az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az Üzletszabályzatnak az árfolyamkockázat mibenlétére vonatkozó, annak viselését szabályozó rendelkezései és kikötései nem logikusak, nem átláthatóak, azok a szerződés különböző pontjaiban helyezkednek el és nem állnak egymással szoros logikai összefüggésben. Az Üzletszabályzat I/16., I/20., I/21., I/22., I/23.b), I/17.c.) d), I/18., IV/4., IV/7., IV/14., V/6., XI/2. pontjai alapján a felperes ugyan számíthatott arra, hogy a kölcsönszerződéshez kapcsolódik árfolyamkockázat, azonban annak konkrét lényegét, mibenlétét, a fizetési kötelezettségére gyakorolt hatását és azt, hogy a kockázatviselésének nincs felső határa, legfeljebb csak kikövetkeztetni tudta a több helyen és nem áttekinthető szerkezetben lévő, számos esetben egyébként is homályos, nem egyértelmű megfogalmazású rendelkezések együttes értelmezése és egybevetése alapján is; amellet, hogy a szerződés megkötésekor kockázatfeltáró nyilatkozatot nem kapott.

Az elsőfokú bíróság az EUB irányadó határozataira - különösen a C-126/17., a C-186/16., a C-51/17. számú határozata 75. és 76. pontjára - figyelemmel arra a következtetésre jutott, hogy az árfolyamkockázati tájékoztató nem megfelelő, ugyanis abból nem tűnik ki, hogy a fogyasztóra hátrányos árfolyamváltozásnak nincs felső határa, tehát fizetési kötelezettsége akár jelentősen is megemelkedhet, továbbá az árfolyamváltozás lehetősége valós, az a futamidő alatt is bekövetkezhethet, valamint nem elhanyagolható mértékű kockázatot jelent és nem csak elhanyagolható mértékben növelheti a fizetési kötelezettségét. A tájékoztatás az Üzletszabályzatban homályos, ellentmondó, különböző helyeken fellelhető, így az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos tájékoztatás elmaradása, illetőleg nem megfelelő volta miatt a felek közti szerződés árfolyamváltozásra vonatkozó általános szerződési feltételei a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján tisztességtelenek, a Ptk. 209/A. § (2) bekezdése szerint érvénytelenek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító rendelkezései. Mivel e rendelkezések a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezések, érvénytelenségük az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi, ezáltal a fogyasztó nem kötelezhető az árfolyamkockázat viselésére. Ezért a bíróság a Ptk. 237. § (2) bekezdése alapján a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánította és kötelezte az alperest a felperes javára a felperes által a szerződés alapján ténylegesen megfizetett és a szerződés szerint fizetendő forint összeg különbözetének megtérítésére.

[5] Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az alperes élt fellebbezéssel, melyben annak elsődlegesen a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján történő megváltoztatását kérte oly módon, hogy a bíróság a kölcsönszerződést az induló ügyleti kamat százalékos mértékének (6,80%) a szerződés részévé tételével nyilvánítsa érvényessé, egyebekben a keresetet utasítsa el.

Másodlagosan az ítélet hatályon kívül helyezését kérte a Pp. 252. § (3) bekezdése alapján. Indokául előadta, hogy a felek akarata az egyedi szerződés, valamint annak elválaszthatatlan részét képező Üzletszabályzat alapján egyértelműen deviza (CHF) alapú kölcsön megkötésére irányult. Az iratoknál elfekvő finanszírozási kérelem II. elnevezésű dokumentum megnevezésében is devizaalapú hitelfelvételére irányult, továbbá e kérelem tartalmazta a mértékadó devizanemet (CHF), a választott elszámolási konstrukciót (havi fix), az aktuális mértékadó árfolyamot és azt az információt, hogy a THM mértéke nem tükrözi a hitelárfolyam, valamint kamat kockázatát. Ezt követően a kérelemnek megfelelő kölcsönszerződés került megkötésre: az egyedi kölcsönszerződés tartalmazta a mértékadó devizanemet (CHF), a kamatváltozás II. elszámolási módja pedig a havi fix konstrukció. A mértékadó devizanem fogalmát az Üzletszabályzat rögzítette (I/16. pont), míg a fix deviza konstrukció fogalmát az I/7. pont ismertette. Az Üzletszabályzat definiálja az árfolyam (I/20.) és a mértékadó árfolyam (I/22. pont) fogalmát, valamint rögzítette, hogy devizaalapú szerződés esetén a kölcsönbevevő vállalja a mértékadó devizanem és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Az Üzletszabályzat tartalmazta azt is, hogy az eurón kívüli egyéb devizák esetében kockázatot jelent az adott deviza és az euró keresztárfolyamának változása is (V/5. pont).

Az alperes álláspontja szerint az elsőfokú bíróság az okirati bizonyítékokat nem megfelelő súllyal értékelte. Az Üzletszabályzat ítéletben is felhívott rendelkezéseiből megállapítható, hogy a kölcsönszerződés árfolyamkockázattal jár. Az Üzletszabályzat IV/6. pontja rendelkezik arról, hogy az árfolyamváltozásból eredő kötelezettségeket az alperes hogyan terheli ki a felperesre, annak mértéke pedig az I/23.b. pontban található. Az Üzletszabályzat tartalmazza a rendkívüli árfolyamesemény fogalmát (I/21.), melyből kiderül, hogy az árfolyam szélsőséges mértékben is változhat, továbbá a havi fix konstrukció vonatkozásában az Üzletszabályzat egy önálló fejezetet is tartalmaz (XI. fejezet).

A felperes nyilatkozata szerint a szerződéskötéskor a deviza szóba se került, azonban a szerződés mértékadó devizanemeként világosan CHF-et tüntet fel. A kölcsönvevőtől elvárható, hogy alaposan áttanulmányozza a szerződést és szükség esetén egyes rendelkezésekről tájékoztatást kérjen. A kölcsönszerződés és az Üzletszabályzat egyértelműen megfogalmazta, hogy az árfolyamkockázatot az alperesnek kell viselnie. A rendelkezésekből az is világos, hogy az árfolyamkockázatnak nincs korlátja, maximuma.

Kiemelte, hogy a tájékoztatás vizsgálatakor elsődleges szempont, hogy egy átlagos fogyasztó az iratok alapos tanulmányozása, valamint esetleges kérdéseinek feltételét követően elégséges tájékoztatásban részesült-e. Rámutatott, hogy amennyiben a felperes a szerződéses nyilatkozatot úgy írta alá, hogy azt nem olvasta el, vagy annak nem tulajdonított jelentőséget, a Ptk. 4. § (1) és (4) bekezdésére figyelemmel arra utóbb eredménnyel nem hivatkozhat. Hivatkozott a BDT2016. 3457. döntésére, miszerint a szerződő felektől általában elvárható, hogy csak olyan szerződést írjanak alá, amelynek a tartalmát megértették és melynek tartalma megfelel a szerződéses akaratuknak, ezért a fogyasztónak a szerződés megkötése előtt lehetősége van az árfolyamváltozásból reá háruló kockázatok mérlegelésére akkor is, ha a kockázatfeltáró nyilatkozatot maga a szerződés tartalmazza. E miatt nem kifogásolható, hogy a kockázatfeltárására magában a szerződésben kerül sor. Hangsúlyozta, hogy mind az EUB döntései, mind a Kúria Polgári jogegységei határozatai fogyasztón az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztót értik, mellyel objektívizálják a tájékoztatás vizsgálatának szempontjait. Az ügyleti képviselő eljárás során tett nyilatkozata sem lesz mérvadó, hiszen a szerződés és az Üzletszabályzat rendelkezései alapján már megállapítható, hogy egy átlagos fogyasztó számára világosan felismerhető és érhető lehetett, hogy a szerződés árfolyamkockázattal jár, melyet az ügyfél visel, annak nincs felső határa. A felperes azonban saját nyilatkozata alapján egyértelműen nem minősül ilyen fogyasztónak.

Utalt a Fővárosi Ítéltábla 2020. december 1. napján kelt 9.Pf.20.365/2020/II. szám alatti ítéletére, melyben a bíróság kiemelte, hogy a felperest az a tény, hogy fogyasztó, nem menti fel az alól, hogy maga is köteles minden átlagos fogyasztótól elvárhatót megtenni annak érdekében, hogy leendő szerződésének feltételeit megismerje, különösen egy több évre szóló jelentősebb pénzügyi elkötelezettséggel járó megállapodás esetén.

Mindezekre tekintettel a felperes a szükséges tájékoztatást megkapta, így viselni köteles az árfolyamváltozásból eredő fizetési kötelezettséget.

Az alperes az elsőfokú bíróság által levont jogkövetkezménnyel sem értett egyet. E körben utalt a Kúria 2019. június 19. napján kelt állásfoglalására.

Az ítéltábla a fellebbezést a 112/2021. (III. 6.) Korm. rendelet 27. §-a alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

[6] A fellebbezés részben alapos.

[7] Az elsőfokú bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján helyesen állapította meg a tényállást, azonban az ítéltábla az abból levont jogkövetkeztetéssel a kölcsönszerződés hatályossá nyilvánítása, továbbá a levont jogkövetkezmény vonatkozásában nem értett egyet.

[8] A perbeli jogvita alapját a tájékoztatás elégtelenségére alapított, az árfolyamkockázat viselését a felperesekre telepítő szerződéses rendelkezés tisztességtelenségének kérdése képezte. A 2/2014. PJE határozat értelmében a devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot - a kedvezőbb kamatmérték ellenében - korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, amelynek a tisztességtelensége főszabályként nem, kizárólag akkor vizsgálható, ha a tájékoztatás nem volt világos, illetve nem volt érthető. Az, hogy az adott szerződés az árfolyamkockázat felperes általi viselésére vonatkozó rendelkezése világos, illetve érthető-e, a PJE határozat III.1. pontjában kifejtettek szerint annak ellenére vizsgálható volt, hogy a perbeli kölcsönszerződést a felek a Ptk.-nak a 2009. évi XXXI. törvénnyel történt, 2009. május 22-től hatályos módosítása előtt kötötték meg. Ha ezen vizsgálat eredményeként az állapítható meg, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás nem volt világos, nem volt érthető (átlátható) a tájékoztatás hiánya vagy nem megfelelő volta miatt, ez önmagában megalapozza e rendelkezés tisztességtelenségét, ennek következtében a szerződés érvénytelenségét, mivel az érvénytelenség a konstrukció lényegi elemét érinti [Ptk. 239. § (2) bekezdés].

[9] Az alperes fellebbezésében helytállóan hivatkozott arra, hogy a rendelkezésre álló adatok - a finanszírozási kérelem II., az egyedi szerződés és az annak elválaszthatatlan részét képező Üzletszabályzat - alapján megállapítható, hogy a felek devizaalapú szerződést kötöttek, melyben megállapodtak a mértékadó devizanemben (CHF), a kamatváltozás II. elszámolási módjában (fix konstrukció).

Azt az alperes sem vonta kétségbe, hogy a kölcsönszerződésben nem szerepel az irányadó kamat mértéke, ezért a kölcsönszerződés semmis, mivel az nem felel meg a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontjában írtaknak. A Ptk. 239. § (2) bekezdése szerint a fogyasztói szerződés részbeni érvénytelenség esetén csak akkor dől meg, ha a szerződés az érvénytelen rész nélkül nem teljesíthető. A jelen esetben a szerződés a kamatkikötés nélkül is teljesíthető, ezért kizárólag ennek hiányában a szerződés nem dől meg. Az ítéltábla a kamatkikötésre vonatkozó semmisségi okot kiküszöbölte, a hiányt a kamat mértékének szerződésbe történő emelésével pótolta, melyet a felperesre kedvezőbb mértékben, a finanszírozási kérelemben rögzített 6,78%-ban határozott meg az alperes által elismert 6.80% helyett.

[10] A felperes az elsőfokú eljárásban következetesen állította, hogy nem akart devizaalapú kölcsönszerződést kötni. A felperes a finanszírozási kérelemben is a mértékadó devizanemet svájci frankban jelölte meg havi fix deviza konstrukció mellett, feltüntetve a mértékadó árfolyamot is (2008. 02. 26.: 159.81 forint). A szerződéskötésre a kérelem adatai szerint, a szerződéskötéskor irányadó árfolyam mellett került sor, így a felperes alappal nem hivatkozhatott arra, hogy szándéka nem irányult devizaalapú szerződés megkötésére. Az ítéltábla kiemeli, hogy ezen szándéka az ő titkos fenntartásának minősül, azonban az a Ptk. 207. § (5) bekezdése értelmében a szerződés érvényessége szempontjából közömbös.

Az alperes álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem értékelte a rendelkezésre álló okirati bizonyítékokat megfelelő súlyal.

A perbeli esetben nem volt jelentősége annak, hogy nem készült külön kockázatfeltáró nyilatkozat, hiszen a bírói gyakorlatban elfogadott az a megoldás is, hogy a kockázatfeltárára magában a szerződésben kerül sor. Az ítéltábla nem tulajdonított külön jelentőséget annak sem, hogy a felperes elolvasta-e, illetve részletesen áttanulmányozta-e az egyedi kölcsönszerződést és az annak elválaszthatatlan részét képező Üzletszabályzatot. Amennyiben a felperes a rendelkezésére bocsátott iratokat alaposan áttanulmányozza, abban az esetben sem - amennyiben átlagos fogyasztónak minősül - lett volna számára e feltételrendszer világos és érthető.

[11] Az alperes megítélése szerint a felperes - saját nyilatkozata alapján - nem minősül átlagos fogyasztónak. A Kúria a BH2021. 108. számú eseti döntésében rámutatott arra, hogy annak megítélése során, hogy a tájékoztatás tisztességes volt-e, nem volt és jelenleg sem elvárás az egyéniesítés. A pénzügyi intézménynek az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjét figyelembe véve kellett a tájékoztatást megadnia az árfolyamkockázatról. Nem volt feladata és kivitelezhetetlen is lett volna például annak alapos felmérése, hogy az adott fogyasztó milyen pénzügyi ismeretekkel rendelkezik, az adott írásbeli tájékoztatást megértette-e, ha ezzel kapcsolatban a fogyasztó felé nem jelzett. Ezért nem volt jelentősége a jogvita elbírálásánál, hogy a felperes átlagfogyasztónak minősült-e vagy sem, hiszen a tájékoztatásnak egy átlagos fogyasztó számára kellett érthetőnek és világosnak lennie.

[12] A Kúria a perbelivel lényegében azonos szerződési feltételek releváns kikötéseit már több ügyben vizsgálta (Gfv.VII.30.181/2019., Gfv.VII.30.034/2009., Gfv.VII.30.112/2020.

számú eljárásokban), valamint a BH2020 45. és a BH2020. 115. szám alatt közzétett határozatában is és arra a következtetésre jutott, hogy az árfolyamkockázat összefüggései a vizsgált szerződési feltételek alapján nem jelennek meg a fogyasztó számára áttekinthetően, világos és érthető tartalommal.

[13] A Kúria e határozataiban kiemelte, hogy az árfolyamkockázat mibenlétét szabályozó szerződéses feltételek átláthatóságával kapcsolatban felállított követelményrendszert maga a fogyasztói irányelv, az irányelvet a hazai jogba átültető szabályozás, valamint az EUB-nak a fogyasztói irányelvet kötelező jelleggel értelmező ítéletei adják meg, miként azokat a Kúria is értékelte és figyelembe vette vonatkozó jogegységi döntése meghozatalakor [2/2014. PJE jogegységi határozat 1. pontjához tartozó indokolás].

[14] A Kúria többek között a BH2020.115. számú eseti döntésében az alperesi lízingszerződésnél alkalmazott - a perbeli kölcsönszerződés vizsgált feltételeivel lényegében megegyező - alperesi Üzletszabályzat vonatkozó (de más számozású) rendelkezéseinek értékelésével az alábbiakra mutatott rá: Az árfolyamkockázat a kirovó és a lerovó pénznem eltéréséből adódó, szükségképpen és automatikus következmény [6/2013. PJE határozat III/2. a) pontjához tartozó indokolás]. A kölcsön- vagy lízingszerződés részét képező általános szerződési feltételeknek a kölcsönbe-, illetve lízingbevevő fizetési kötelezettségét, így az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötései adott esetben nem világos, nem érthető jellegük miatt, a kikötések tisztességtelenségén keresztül idézhetik elő a szerződés érvénytelenségét. Az általános szerződési feltételekben szereplő, az árfolyamkockázat mibenlétére, tartalmára, viselésére vonatkozó kikötés akkor világos és érthető, ha az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára felismerhető, hogy a számára kedvezőtlen árfolyamváltozás korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának felső határa nincs [2/2014. PJE határozat III/1. pontjához tartozó indokolás]. A világos és érthető megfogalmazás, illetve az átláthatóság elvéből következően - amelyet az Európai Unió Bírósága többek között a C-26/13. számú ügyben hozott ítéletében is értelmezett - a vizsgált szerződéses feltétel tekintetében a fogyasztót olyan helyzetbe kell hozni a szerződéskötéskor, hogy megfelelően fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket, árfolyamkockázat esetén azt, hogy a jövedelme szerinti pénznem leértékelődésével annak hatása a fizetési kötelezettségére korlátlan. Nem fogadható el a pénzügyi intézményt terhelő tájékoztatási kötelezettség teljesítéseként, ha a fogyasztó több, külön okiratban szereplő szerződési feltétel együttes értelmezése, vagy több rendelkezés egybevetése alapján csak kikövetkeztetni tudja az árfolyamkockázat mibenlétét, fizetési kötelezettségére gyakorolt hatását. Amennyiben a szerződési feltételek összetett, nem áttekinthető szerkezeti kialakítása miatt az árfolyamkockázattal kapcsolatos összefüggéseket - az eltérő helyen lévő kikötések felkutatásával és értelmezésével - magának a fogyasztónak kell megkísérelnie azonosítani és felismerni, az általános szerződési feltételek érintett kikötései nem tekinthetők világosnak és egyértelműnek.

[15] A felperes és az alperes devizaalapú kölcsönszerződést kötöttek. Az egyedi szerződés utal a kirovó és a lerovó pénznem eltérésére, mértékadó devizanemként ugyanis a svájci frankot (CHF) jelöli meg, a fizetendő törlesztőrészletek összegét pedig forintban adja meg. Az árfolyamváltozás lehetséges elszámolási módozatai közül az alperes a szerződésben foglaltak szerint a fix törlesztő-részletekkel rendelkező devizaalapú finanszírozást (fix

devizakonstrukció) választotta. Ezzel kapcsolatban az egyedi kölcsönszerződés 8. pontjában a következő tájékoztatás szerepel: „A kamatváltozás I. és kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) elszámolása a futamidő végén történik. A fizetendő kamatváltozás I. és kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) esetén a futamidő - azonos törlesztőrészek mellett - meghosszabbodik, a visszajáró kamatváltozás I.-et és kamatváltozás II.-t (árfolyamváltozást) a hitelező visszautalja a kölcsönbevevőnek.”

A kölcsönszerződéshez tartozó Üzletszabályzat I.7. pontja a Fix deviza konstrukcióval kapcsolatban rögzíti, hogy amennyiben a mértékadó devizanem nem forint, a kamatváltozás II. elszámolása a futamidő végén történik, ha a futamidő alatt nem következik be rendkívüli árfolyamesemény. A mértékadó devizanem fogalma alatt az Üzletszabályzat I.16. pontja szerint az egyedi kölcsönszerződésben meghatározott devizanemet kell érteni azzal, hogy amennyiben a mértékadó devizanem forint, úgy értelemszerűen a kamatváltozás II.-re és a kamatváltozás III.-ra vonatkozó rendelkezések nem kerülnek alkalmazásra. A mértékadó árfolyam az Üzletszabályzat I.22. pontjának fogalommeghatározásából kitűnően a mértékadó devizanem vételi árfolyama az egyedi kölcsönszerződés létrejötté napján. Rendkívüli árfolyameseménynek az Üzletszabályzat I.21. pontja értelmében az minősül, ha az árfolyam legalább 150 %-kal magasabb a mértékadó árfolyamhoz képest. A kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) az Üzletszabályzat I.23.b) pontja szerint a mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében az alábbi képlet szerint meghatározott kamatkülönbözet: $\text{kamatváltozás II.} = \text{fizetési kötelezettség} \times (\text{fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam} / \text{mértékadó árfolyam}) - 1$. Az esedékessé vált törlesztőrészekre jutó kamatváltozás II.-t a hitelező az Üzletszabályzat IV.6. pontja értelmében utólag - a hirdetményben közzétett gyakorisággal - terheli ki, amennyiben a még ki nem terhelt valamennyi kamatváltozás II. összege legalább a hirdetményben meghatározott mértéket eléri. A szerződés megszűnésekor a hitelező a ki nem terhelt valamennyi kamatváltozás II.-t kiterheli, illetve jóváírja.

A Fix deviza konstrukcióval kapcsolatban az Üzletszabályzat XI. pontjában speciális rendelkezések is szerepelnek. A XI.1. pont kimondja, hogy a kölcsönszerződés futamideje a felek minden egyéb külön jognyilatkozata nélkül meghosszabbodik a kamatváltozás II. megfizetésére rendelkezésre álló fizetési határidő időpontjáig. Az esedékessé vált törlesztőrészekre jutó kamatváltozás II. a hitelezőt a törlesztőrészek fizetési esedékességének napjával illeti meg azzal, hogy a kamatváltozás II. teljes összegét a hitelező az utolsó törlesztőrészlet esedékessége napjára (elszámolás időpontja) számítja ki (XI.2.a. pont), a hitelező jogosult a kölcsönbevevőt terhelő felszámított kamatváltozás II.-re attól az időponttól kezdve, hogy az a hitelezőt megilleti, az elszámolás időpontjáig terjedő időszakra a kalkulációs kamatlábnak megfelelő mértékű kamatot felszámítani azzal, hogy köteles a hitelezőt terhelő felszámított kamatváltozás II. összegével annak felszámításakor a kölcsönbevevő felé fennálló kamatváltozás II. követelését csökkenteni (XI.2.b. pont), a kamatváltozás II.-t a felszámított kamatváltozással kapcsolatos elszámolás időpontjában a kölcsönvevőt terhelő kamatváltozás II.-re és annak kamataira vonatkozóan a hitelező a kalkulációs kamatláb alkalmazása mellett - a kölcsönbevevő havi részletekben fizeti meg oly módon, hogy a fizetendő részletek nem haladják meg a mértékadó törlesztőrészlet összegét, az első részlet esedékessége pedig az utolsó törlesztőrészlet esedékességét követő 30. nap (XI.2.c. pont), a hitelező jogosult a még nem ki nem fizetett részleteket egyoldalúan megváltoztatni, amennyiben a kalkulációs kamatláb változik (XI.2.d. pont), a felszámított kamatváltozás II.-vel kapcsolatos elszámolás időpontjában a hitelezőt terhelő kamatváltozás II.-t pedig a hitelező az elszámolás időpontját követő 10. munkanapon belül megfizeti a

kölcsönbevevő részére (XI.2.e. pont). Az Üzletszabályzat XI.3. pontja kimondja, hogy rendkívüli árfolyamesemény bekövetkezte esetén a hitelező jogosult az esedékessé vált törlesztőrészekre jutó kamatváltozás II.-t a rendkívüli árfolyamesemény bekövetkeztét követően a kölcsönszerződés futamidejének lejártát megelőzően kiterhelni.

[16] A Kúria rámutatott arra, hogy külön kifejezett magyarázatot, tájékoztatást a perbeli Üzletszabályzat az árfolyamkockázat mibenlétére, annak a fogyasztó felperes fizetési kötelezettségére gyakorolt hatására vonatkozóan nem tartalmaz. Nem tekinthető ilyen kifejezett magyarázatnak az Üzletszabályzat I.23.b. pontja sem, ez a pont ugyanis csak egy, a fogyasztó számára sem az összetevőit, sem a végeredményét tekintve nem számszerűsíthető, nem értelmezhető matematikai képletet rögzít, az árfolyamkockázat lényegének, gazdasági következményeinek szöveges magyarázatát nem adja.

[17] Az Üzletszabályzat ismertetett kikötései alapján azt a felperes valóban számításba vehette, hogy a perbeli kölcsönszerződéshez kapcsolódik árfolyamkockázat, azonban annak konkrét lényegét, mibenlétét, a fizetési kötelezettségére gyakorolt hatását, továbbá azt, hogy kockázatviselésének nincs felső határa, az üzletszabályzat több, különböző helyen, nem áttekinthető szerkezetben szereplő, számos esetben egyébként is homályos megfogalmazású szerződési feltételének együttes értelmezése és egybevetése alapján legfeljebb csak kikövetkeztetni tudta. Az általános szerződési feltételek ilyen szabályozási megoldása viszont nem felel meg az átláthatóság ismertetett követelményének, nem tekinthető világosnak és érthetőnek. Így nem állapítható meg, hogy a felperes az árfolyamkockázat korlátlan viselésére, az adott kockázat mibenlétével összefüggésben annak törlesztőrészekre gyakorolt hatása ismeretében vállalt volna kötelezettséget.

[18] A kifejtettekre tekintettel az alperesnek az árfolyamkockázatról való tájékoztatása nem felel meg a jogszabályban, az EUB döntéseiben, a Kúria jogegységi határozataiban, valamint a Kúria Konzultációs Testületének 2019. április 10-ei üléséről készült emlékeztetőben foglaltaknak, így a Ptk. 209. § (1) bekezdése szerinti, az árfolyamkockázatot teljes mértékben a felperesre hárító tisztességtelen szerződéses feltétel, (a kölcsönszerződés 8. pontja) nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve. Az EUB számos határozatában (pl. C-26/13., C-186/16., C-483/16., C-38/17., C-51/17., C-118/17.) kifejtette, hogy nem az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos tájékoztatás nem megfelelő volta eredményezi a vonatkozó szerződési rendelkezés tisztességtelenségét, hanem annak az a következménye, hogy a fogyasztó hátrányára jelentős mértékben felborítja a felek közötti érdekegyensúlyt.

A Ptk. 209/A. § (2) bekezdése szerint a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló, továbbá a fogyasztóval a szerződő fél által egyoldalúan előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötés semmis; a semmiségre csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni. A megfelelő tájékoztatás hiánya miatt érvénytelen az a szerződéses rendelkezés, amely szerint az árfolyamkockázatot teljes egészében a fogyasztó viseli. Mivel ez a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, ennek érvénytelensége a Ptk. 239. § (2) bekezdése alapján az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi. Az érvénytelenség megállapításának további jogkövetkezményeit a Ptk. 237. §-a szabályozza, melyet a Legfelsőbb Bíróság általános jelleggel az 1/2010. (VI. 28.) Pk. véleményben és a 2/20210. (VI. 28.) Pk. véleményben

értelmezett. Az utóbbi Pk. vélemény 5. pontja, továbbá a 6/2013. PJE határozat 4. pontja is úgy foglalt állást, hogy a szerződés érvénytelenségének megállapítása esetén amennyiben a jogkövetkezmények alkalmazását a fél kéri és az érvénytelenség oka kiküszöbölhető, a bíróságnak elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie. A 2014. évi XL. törvény (DH2 törvény) 37. § (1) bekezdése szerint is a fél az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés érvényessé vagy határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánításának az alkalmazását kérheti.

[19] Az elsőfokú bíróság azonban a jogkövetkezmény alkalmazása során szem elől tévesztette, hogy a perbeli kölcsönszerződés a felperes teljesítésével az ítélethozatal előtt megszűnt. A bármilyen okból megszűnt szerződés hatályossá nyilvánítására nincs lehetőség, ezért az ítéltábla a kölcsönszerződést érvényessé nyilvánította.

[20] A Kúria Konzultációs Testületének 2019. június 19-i üléséről készült Emlékeztetőjében két megoldást ajánlott a bíróságok részére a szerződés érvényessé nyilvánítása körében. Az ítéltábla a szerződést ezen emlékeztetőre tekintettel úgy nyilvánította érvényessé, hogy a deviza/forint átváltási árfolyamot maximálta, a jelen közbenső ítélettel rögzített kamatmértéket (a forintosítási fordulónapig) érintetlenül hagyta. Ez a megoldás megfelel az uniós jogi rendelkezéseknek, továbbá az EUB joggyakorlatában kifejtetteknek és figyelemmel van az érvénytelenség jogkövetkezményei alkalmazása hazai bírói gyakorlatban kialakult elveire is. Alkalmazandó a megtámadási okként szabályozott feltűnő értékaránytalanság kiküszöbölése vonatkozásában született Pk. 267. számú állásfoglalás, miszerint nem a teljes értékegyensúlyt kell létrehozni az érvényessé nyilvánítás során, hanem az aránytalanságnak azt a mértékét kell kiküszöbölni, amely már feltűnővé (jelentőssé) tette az értékaránytalanságot.

A maximált árfolyam meghatározásánál az ítéltábla tekintettel volt arra, hogy mi az az árfolyam, aminek alkalmazása nem kirívóan aránytalan, és nem bontja meg a felek szerződésből fakadó jogainak és kötelezettségeinek egyensúlyát, csupán a kirívó egyensúlytalanságot küszöböli ki. Nem tévesztette szem elől, hogy a kölcsönszerződés megkötése során alkalmazott árfolyam 168.75 HUF/CHF volt. Az MNB devizaárfolyama a szerződés megkötését követően lényegesen csökkent, melynek törlesztőrészletekre gyakorolt kedvező hatását a felperes is élvezte. Jelentősebb tartós emelkedésre, 170 HUF/CHF-et meghaladó mértékre csak 2008. október 15-ét követően került sor. A CHF árfolyama 2010. június 7. napjától emelkedett tartósan 200 forint felé. Az Emlékeztetőben foglaltak szerint a fogyasztónak tudnia kellett, hogy az árfolyam rá nézve kedvezőtlen irányban is változhat, az infláció jelenségével szintén tisztában kellett lennie, továbbá azzal is, hogy a magyar és a svájci infláció különbségéből adódóan az árfolyamok elcsúszhatnak, azonban a svájci inflációs adatokat nem ismerhette. Mindezek alapján az ítéltábla a maximált árfolyamot a szerződéskötéskor irányadó árfolyam 25%-ával növelten 211 HUF/CHF-ben állapította meg; ennek megfelelően módosította a szerződés 8. pontját a rendelkező részben írtak szerint; tehát a szerződést az így módosított tartalommal érvényessé nyilvánította. Az elszámoláshoz valamennyi adat nem állt rendelkezésre, ezért az ítéltábla nem foglalhatott állást abban a kérdésben, hogy a felperesnek van-e tartozása, illetve túlfizetése az alperessel szemben. Az elszámolás során esetlegesen szakértő bevonására is szükség lehet.

[21] Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján a rendelkező részben írtak szerint megváltoztatta.

Az ítéltábla az iratokat a kereset összegének meghatározása [Pp. 2013. § (3) bekezdés], valamint a vételi szerződés érvénytelensége körében előterjesztett kereset elbírálása végett visszaküldi az elsőfokú bíróságnak.

[22] A másodfokú perköltség összegét a Pp. 252. § (4) bekezdése alapján csupán megállapította, annak viselése tárgyában az elsőfokú bíróság határoz.

Budapest, 2021. május 18.

Dr. Németh László s.k.
tanácselnök

Dr. Molnár Ágnes s.k.
előadó bíró

Dr. Merőtey Anikó s.k.
bíró